

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA „RYCERZE ŚWIĘTEGO FLORIANA – BOGU NA CHWAŁĘ LUDZIOM NA POŻYTEK. W STULECIE ZWIĄZKU OSP RP”, Warszawa 24 IV 2021 r.

W dniach 8-9 IX 1921 r. powstał Główny Związek Straży Pożarnych RP. Przypadającą na ten rok jubileusz 100. rocznicy zjednoczenia ruchu strażackiego w Polsce stał się okazją do przypomnienia działalności związkowej poprzez szereg działań popularyzatorskich, takich jak wydanie monografii Związku czy wystawy. Tegoroczna rocznica stała się także okazją do zorganizowania w sobotę 24 IV 2021 r., w siedzibie Muzeum Niepodległości w Warszawie, ogólnopolskiej naukowej konferencji pod hasłem: „Rycerze św. Floriana. Bogu na chwałę, ludziom na użytek. W stulecie Związku OSP RP”. Jej organizatorami byli: Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP we współpracy z Muzeum Niepodległości oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, a patronatem objęli ją Prezes ZG ZOSP RP Waldemar Pawlak oraz Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik. Warto dodać, że z powodu panującej pandemii sympozjum odbyło się w formie hybrydowej – nieliczne grono uczestników, z zachowaniem reżimu sanitarnego, obradowało w siedzibie Muzeum, reszta prelegentów uczestniczyła w spotkaniu online. Obrady transmitowane były na kanale YouTube Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz na Facebooku Związku OSP RP i stronie www.zosprp.pl. Funkcję moderatorów podjęli prof. dr hab. Tadeusz Olejnik, dr Beata Michalec oraz dr Paweł Bezak.

Punktualnie o godzinie 9.30 uroczystego powitania gości dokonali organizatorzy: dr Beata Michalec, wicedyrektor Muzeum Niepodległości, dr Janusz Gmitruk, dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego oraz inicjator spotkania, przewodniczący Zespołu ds. Strategii Związku OSP – dr Marian Zalewski. Konferencję otworzył prof. dr hab. Tadeusz Olejnik, który w słowie wprowadzającym przypomniał o 100-letniej tradycji związkowej na ziemiach polskich, o potrzebie wypełniania testamentu minionych pokoleń strażaków oraz o ciągle zmieniającej się we współczesnym świecie roli i nowych wyzwaniach, jakie czekają strażaków ochotników. Następnie głos zabrali: Prezes ZG ZOSP RP Waldemar Pawlak (referat pod tytułem „Ochotnicze Straże Pożarne i ich Związek jako podstawa systemu bezpieczeństwa powszechnego kraju. System ochotniczy – samorządowy – państwowy. 100 lat jedności ruchu strażackiego”), Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik (przedstawienie wielopłaszczyznowych pól współpracy między samorządem a ruchem strażackim); następnie dr Marian Zalewski odczytał list komendanta głównego Państwowej Straży Pożarnej nadbrygadiera Andrzeja Bartkowiaka, który odniósł się w nim do pięknej, stuletniej historii ruchu strażackiego. Głos zabrał także dr Janusz Gmitruk, który w syntetyczny sposób przedstawił, jak w 1921 r. doszło do zjednoczenia ruchu strażackiego. Kończąc część wprowadzającą dr Marian Zalewski poinformował o listach i przekazanych pozdrowieniach dla uczestników konferencji, między innymi od: prof. Marka Trombskiego, wieloletniego wiceprezesa ZG ZOSP RP, współorganizatora wymiany zagranicznej Związku; pułkownika pożarnictwa

Stanisława Mikulaka, nestora ruchu strażackiego; nadbrygadiera w stanie spoczynku Ryszarda Dąbrowy, byłego rektora SGSP w Warszawie; prof. Zdzisława Gajewskiego, rektora Wszechnicy Polskiej – Szkoły Wyższej w Warszawie; prof. Tadeusza Pilcha, byłego wiceministra Edukacji Narodowej, Andrzeja Brachmańskiego – byłego wiceministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, mgr Zofii Kaczor Jędrzyckiej, dr Mirosławy Bednarzak-Libery, mgr Małgorzaty Judasz, dr Grażyny Korneć, starszego brygadiera Piotra P. Bielickiego, Zbigniewa Todorskiego. Poinformował także o korespondencji z historykami komisji historycznej Międzynarodowego Komitetu Technicznego Prewencji i Zwalczania Pożarów (CTIF) i przesłanych życzeniach.

Pierwszy blok obrad pod hasłem „Związek OSP RP w systemie ratownictwa i powszechnej ochrony ludności. Znaczenie zdobytych doświadczeń, nowe kierunki aktywności, strategia ZOSP RP Florian 2050”, otworzył swoim referatem pt. „Czas na nowe horyzonty – ZOSP RP a ochrona ludności. Rozwój pomocy humanitarnej w UE i Polsce” wiceprezes ZG ZOSP RP generał brygadier w stanie spoczynku dr h.c. Wiesław Leśniakiewicz. Na temat powstania i doniosłego znaczenia ustawy o ochronie przeciwpożarowej z 1991 r. opowiedział wiceprezes ZG ZOSP RP mgr inż. Marian Starownik. Z kolei generał brygadier w stanie spoczynku Zbigniew Meres, wiceprezes ZG ZOSP RP omówił współpracę strażaków OSP ze strażakami PSP na przykładach akcji ratowniczych w Kuźni Raciborskiej w 1992 r. i powodzi stulecia w 1997 r. Tematem wystąpienia członka Prezydium ZG ZOSP RP, nadbrygadiera w stanie spoczynku Marka Kowalskiego była pomoc jaką „Związek OSP RP obejmuje druhów i jednostki OSP z Białorusi, Litwy i Ukrainy. W klarowny sposób dr Jan Borkowski przedstawił temat „Woda jako problem strategiczny naszej cywilizacji”. Kolejny referent Marcin Fleischer, strażak ratownik, naczelnik OSP Wtórek omówił funkcję, rolę i zadania strażaka ratownika First Responder, na przykładzie swojej jednostki. Ostatni wykład w tym bloku tematycznym pt. „Prewencja społeczna jako naturalny kierunek rozwoju OSP i ich Związku wygłosił” starszy brygadier w stanie spoczynku Robert Klonowski.

Na blok drugi, zatytułowany „Rycerze Świętego Floriana w samorządnym społeczeństwie” złożyło się dziewięć wystąpień. Jako pierwszy głos zabrał marszałek województwa warmińsko-mazurskiego dr Gustaw Brzezin przedstawiając relacje Związku OSP RP i ochotniczych straży pożarnych jako podstawę bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ratownictwa na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego. Następnie Łukasz Smółka, wicemarszałek województwa małopolskiego omówił zależności pomiędzy wsparciem samorządu dla Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych a powszechnym bezpieczeństwem. Prezes ZOW ZOSP RP woj. lubuskiego druh Edward Fedko podzielił się spostrzeżeniami na temat transgranicznej współpracy z samorządami oddziału lubuskiego ZOSP RP. Przedmiotem rozważań Zbigniewa Kaliszyka, członka ZG ZOSP RP oraz sekretarza OW ZOSP RP była współpraca oddziału wojewódzkiego ZOSP RP woj. mazowieckiego z samorządem wojewódzkim ze strażackiego punktu widzenia. Role samorządów w akcjach przeciwpożarowych w okresie funkcjonowania Związku Floriańskiego przybliżył dr Zdzisław Zasada, wiceprzewodniczący Komisji Historycznej ZG ZOSP RP. Następny prelegent, dr Krzysztof Latocha, sekretarz Komisji Historycznej ZG ZOSP RP omówił rozwój samorządności Związku w okresie przedwojennym. Doktor Władysław Maria Świeczkowski przedstawił referat pt. „Ułomna samorządność w Polsce powojennej. Spojrzenie z punktu widzenia rozwoju OSP i ich Związku oraz bezpie-

czeństwa powszechnego”, a dr Konrad Burdyka z Polskiej Akademii Nauk omówił wartości jako fundament kapitału społecznego Ochotniczych Straży Pożarnych. Wystąpienia bloku drugiego zamknął referat prezesa Stowarzyszenia Dziennikarzy im. W. Reymonta, Henryka Cicheckiego, zatytułowany „Rola mediów – prasy, radia, telewizji, Internetu – w realizacji misji i zadań programowych Związku OSP RP i budowy samorządowego społeczeństwa”.

Tematykę bloku trzeciego: „Edukacja na rzecz bezpieczeństwa” zainauguowało wystąpienie Dziekana Wydziału Inżynierii Bezpieczeństwa i Ochrony Ludności SGSP dr inż. Zdzisława Salamonowicza pt. „Krótka historia kształcenia pożarniczego”. W kolejnym referacie starszy brygadier dr Paweł Janik przedstawił perspektywy rozwoju Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwopozarowej im. J. Tuliszkowskiego – PIB w Józefowie, którego jest dyrektorem. Następnie profesor Stanisław Kunikowski (Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku) wygłosił referat, w którym wskazywał na potrzebę edukacji młodego pokolenia na rzecz społecznego ruchu strażackiego oraz bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, prof. Andrzej Gołębiowski przedstawił wyniki przygotowanego na Uczelni raportu „Strażak jako profesja szczególnego społecznego zaufania społecznego w świetle wypowiedzi młodzieży akademickiej”. Następną wypowiedź Jerzego W. Pietrewicza, profesora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie odnosiła się do prekursorskiej roli ruchu strażackiego w zrównoważonym rozwoju, przede wszystkim w społecznym wymiarze. Zbigniew Adamkiewicz pochylił się nad edukacją medialną i jej rolą jako sprzymierzeńca szeroko pojętego bezpieczeństwa. Wystąpienia bloku trzeciego referatem pt. „Losy zasobów Archiwów Ochotniczych Straży Pożarnych na Ziemi Kłodzkiej w latach 1945-2016 jako przyczynek do badań nad historią regionu” zakończyła doktorantka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Justyna Szablewska.

Ostatni, czwarty blok poświęcony tradycji, historii ruchu strażackiego oraz Analizie Strategicznej Florian 2050 rozpoczął Eugeniusz Grzeszczak, przewodniczący Komisji Historycznej ZG ZOSP RP, wystąpieniem pt. „Pielęgnowanie pamięci naszym obowiązkiem a zarazem zobowiązaniem. Zadania w stulecie powstania Związku”. Kontynuacją jego wypowiedzi był referat profesora Władysława Tabasza, który przedstawił zadania Związku w świetle jego stuletniej historii oraz w obliczu dopiero czekających strażaków nowych wyzwań. Z kolei profesor Adam Dobroński przedstawił zagadnienie pt. „Zapomniane straże, zapomniani ratownicy – o ruchu strażackim na Kresach”, akcentując silnie konieczność szeroko zakrojonych badań nad dawnymi strażami fabrycznymi, mniejszości narodowych, majątkowych, a przede wszystkim ochotniczymi strażami ogniowymi działającymi na Kresach II RP. Brygadier w st. spocz. Grzegorz Matczyński pochylił się nad zagadnieniem: „Sztafeta Pokoleń. Pamięć – społeczne, wybrane formy jej przejawiania w tradycji strażackiej (izby tradycji, pomniki). Rodzinne tradycje strażackie”. W swym wystąpieniu przedstawił pomysł i idee budowy pomnika, przeobrażonego w czyn dnia 11 IX 2006 r. w Olsztynie. Marcin Mikołajczyk, bibliotekarz Biblioteki Akademii Kalliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, w swym referacie zaprezentował sylwetki wielkopolskich strażaków na łamach „Strażaka Wielkopolskiego” w latach 1931-1938 oraz omówił wartość prasy strażackiej jako istotnego i cennego źródła w badaniach ruchu strażackiego w okresie międzywojennym.

Każdorazowo wszystkie części obrad kończyły się podsumowaniem poszczególnych wątków przedstawionych referatów przez prof. dr hab. Tadeusza Olejnika.

Wspomnieć warto również o towarzyszącej konferencji wystawie malarstwa zorganizowanej przez Muzeum Niepodległości w Warszawie pt. „Rycerze św. Floriana. W służbie Bogu i Ojczyźnie”, której kuratorami są dr Janusz Gmitruk oraz Tadeusz Skoczek, i która prezentowana była wcześniej w Muzeum Historii Ruchu Ludowego, a od 23 IV 2021 r. udostępniona została online na Facebooku Muzeum Niepodległości. Wystawie towarzyszy katalog.

Jednodniowa konferencja „Rycerze św. Floriana. Bogu na chwałę, ludziom na pożytek. W stulecie Związku OSP RP” przyniosła bardzo ciekawe wystąpienia, wnoszące wiele nowych ustaleń badawczych, zebranych przez prelegentów. Sympozjum wskazało nowe pola do eksploracji, czekające na badaczy ruchu strażackiego w Polsce.

Marcin Mikołajczyk